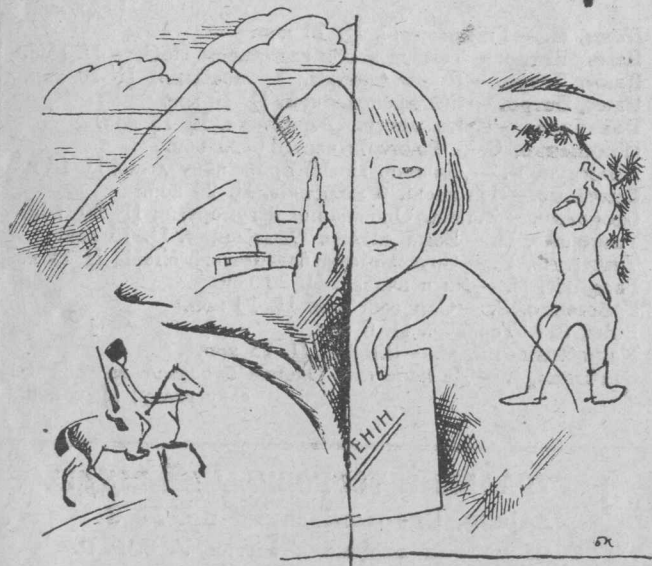


МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

СИНИЙ ЛИСТОПАД



ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО —
УКРАЇНИ

[891 . 79—3]

БІБЛІОТЕЧКА ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

СИНИЙ ЛИСТОПАД



ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
УКРАЇНИ
1926

I.

З моря джигітували солоні вітри. Мчались степом і зникали в Закаспії.

...Північний Кавказ.

Над станицею мовчали недосяжні голубі верхів'я. Дрижали зорі і сполохано перебігали до небокраю, до гірського масива.

Ще проходив невідомий синій листопад. Плен-тався по садках, по городах, заходив під стріхи і відходив за вітрами такий-же невідомий, невідгаданий і мовчазний.

Ще вогнище не погасло — догорало, і обличчя Вадимові ходило в перельотах тіней.

Будинок вилюднявся, розходились: двоє-трьох залишилось.

В стіну глухо входили цвяхи.

Прибивали, мабуть, гірлянди.

Скоро підуть і ці.

Пізно.

Ніч.

Коли Зиммель пішов, одзвенів шпорами, Марія лукаво спитала:

— А все-таки й тобі журно?

Вадим сказав:

— Звичайно, журно. Але... ти мене розумієш...

Вадим сухо і гостро дивився на вугіль, — думав.

Зрідка налітав вітер, тоді з-під папахи виривалось волосся і падало йому на тьмянний лоб.

Марія здавила руками голову і глухо говорила:

— Так, Вадиме, тоска. Будні приймаю і серцем і розумом. Але все-таки—тоска. Це те, коли покидаєш позиції і непевний, що скоро повернешся.

Мовчав.

Марія знітилась на колодці, — крапка. Зелений вугіль і в огнищі і в її зніцях. Теж у шинелі. Кажуть: „останній з могікан“. Правда: жінщини революції пішли плодити дітей. Тільки Марія й небагато не пішли.

Будемо слухати солоні вітри, коли мовчазно йде на схід синій листопад.

Говорили ще про Зиммеля, про нрави сучасности і говорили про комуну.

Вадим — комісар бригади, Марія — крапка, вночі: вона надто знітилась, і політком.

Марія ще говорила глухо:

— Нуда — певний, і нуда — певний, бо инакше шукала-б іншої правди. Тут тоска.

Вадим:

— Ти нагадуєш мені жабу з геологічної революції, що мала голову з аршин.

...По станичних заулках бродили червоноармійці.

І знову по станичних заулках джигітував солоний вітер.

Прямо широка церква приколола хрестом мовчазне небо.

Біля Марії лежав стос запашної сосни (гірлянди робити) і гірські трави: Зиммель привіз.

Невідомо, чий запах — сосни, гірських трав, чи то пахтить синій листопад. Проте, може то Кавказ, може гірські аули, а може солоні вітри.

...Боляче вдарило: „жаба“!

Але Марія раптом згадала — полковий лікар казав, що Вадим доживає останні дні. Вона подивилась на Вадимове обличчя. Жарина лягла біля серця — запекло.

...Кашель сухий, як степовий пожар. Це Вадим. І сказав ласкаво:

— Сідай-но ближче, моя неспокійна Маріє.

Здригнула:

— Твоя?

— А чому-ж не моя? Моя товаришка... Так: я буду говорити тихо, щоб не почули. Це моя найбільша тайна... от...

(... Буває в синю ніч зарипить далеко журавель — витягають воду. Зарипів).

...— Я теж романтик. Але романтика така: я закоханий в комуну. Про це не можна казати нікому, як про перше кохання. Тільки тобі. Це-ж роки, мільйони років! Це незабутня вічність. Так, Маріє, все треба, як є. І всефедеративне міщанство.

і трагедії в душах окремих одиниць, і бюрократизм. Нарешті: потрібно зупинитися... Так. Але подумай: стоїть неопоетизований пролетаріят, що гігантським бичем підігнав історію, а поруч його стоїмо ми з своєю нудьгою, з своїм незадоволенням. Хіба це природньо?

Знову біля серця запекло:

— Ти теж мені нагадуєш жабу з геологічного руху.

Вадим:

— Не хвилюйся, Маріє...

Марія грубо й чітко:

— Те, чого я хочу, зветься: рух вперед, а не назад. Це не романтика.

...Марія—крапка. Збіглась у грудку і не видно. А зіниці і білки зеленіють. Сама говорила: песик революції,—тяв, тяв! Але не приблудилась: знала Фігнер і ще багато.

Вугіль розтанув. Дивилась крадькома на туберкульозного Вадима і думала з тоскою і про кохання: вона хотіла кохати. Знала—і Вадим хоче кохати.

Вадим догорав. Лікар сказав: на курорт пізно.

Ще глухо входили в стіну двяхи.

Гірські трави і сосну привезли на гірлянди, для свята 7-го листопада. Через три дні в забутій стації Передкавказзя згадають буйний день... Червоноармійці завітчають, причепурять штаб, де буде мітинг-концерт, де жив колись генерал-отаман з шляхетною сем'єю.

...На заході було море. Звичайно, його сюди не чути, але воно почувалось. Почувала це Марія і Вадим. Море завше нагадує мільйони років.

Так, це було на Кавказі, на північній, недалеко узгір.

А вдень бачили сіді верхів'я Ельбруса. Іноді верхів'я бігли в тумани.

Огнище вмирало. Мовчали.

Заговорив Вадим, прокидаючись, тихо:

— Так, Маріє, і я люблю твою любов. Але я дивлюсь на нашу сучасність з 25-го віку, коли наша сучасність сива. Тому то я в неї і надто закоханий. Ти от не чуєш, а я чую, як по нашій республіці ходить комуна. Урочисто переходить вона з оселі в оселю, і тільки сліпі цього не бачуть. А нащадки запишуть, я вірю. І що наші трагедії в цій величній симфонії в майбутнє?

Вадим ледве договорив і схопився за груди: кашель сухий, як степовий пожар.

Марія підвелась і похмуро кинула:

— Ходім!

Марія погасила останню голівню, і огнище вмерло. Коли проходили біля вікна, постукали.

— Товаришу Гофмане, годі вже, лягайте спати.

Гірські трави і сосну забрали з собою в кімнату. Знову важко було розібрати, що пахтить: чи сосна, чи трави.

... А може то Кавказ, може гірські аули, а може солоні вітри.

Проте солоні вітри джигітували в Закаспії і зникали в невідомих пісках.

...Мабуть сосна, бо тільки сосна має забутий запах.

Марія прийшла до себе і думала про Вадима. А сказати йому про кохання вона не думала: її драгувала Вадимова впертість.

Потім вона читала брошуру Леніна, але, лягаючи, знову згадала Вадима...

Йй було боляче.

...Ще думала, що кохання таке зелене, як травневий цвіт. Але раптом вдарило: „Вадим доживає останні дні“.

В штабі стояла ніч.

II.

По республіці також урочисто, як і комуна, ішла руїна вікових підвалин темряви. Це було так відважно, так широко і безмежно, неначе окіяв, бо горіло бажання на тисячі гін.

З півночі, по глухих нетрах республіки продирався рожевий лосунь.

Марія пішла в школу.

...Сотня. Напруженість.

...А може то підводилось мудре сонце в Закаспії?

— Ми не ра—би!

Клас гудів грубо, незграбно.

Пройшла Оришка. До Юхима каже:

— Це не завод пахне.

А Юхим вуглем стоїть, думає:

— Без сумлення.

І Мазія очима шукає.

... Палатські служанки ліками пахнуть, і все це нарід, так-би мовити, під знаком запитання.

Ядерні баби, звикли жирувати з хворими, і пухкі та смачні, не дарма на „хворих“ порціях одгодовуються.

Котлети, а не баби!

От і з Юхимом: нежонатий хлопець, а підморгує не одно бабське око.

... Ну і Оришка уїдлива, шоколадна баба. Одразу до своєї палати принадила („карі глазки, де ви скрились? Міне заставили страждать“).

Оришка в аптеці крутиться. „Дохтурь“.

Як нема фельдшера, то й сама ліків дасть:

— Що вам требається? Оліум ріціні?

І регочеться.

— Ги! Ги!

Хоч окуляри на носа натягай.

... У -ух, ти! Шльондро непідтикана! У Хранцію надумала їхати, чи що?

Ще гигоче, шоколадна, а груди, ніби хододець, тіпаються.

... Набачив Юхим Мазія—убік одвів.

— Ну, що? Може передумав?

Мазій на цибатих ногах до сонця тягнеться, баньками з безодень виблискує.

Що він думає, ця малпа з зоологічного? А говорить спокійно, наче дитина конфету ссе.

Напевне, від трупового духу заморока найшла.

— Згарбаємо—не писне!

Юхим хвилюється:

— Завела сорока про Якова. Ти ділом говори-

Що за манера? От падазрітальної!

Одрубав Мазій:

— Не віриш—то йди!

Заблимали очі:

— Міне усьо одно. Підсобити треба товаришам, Возьми в унімання... А ти вола, мабуть, перетягнеш... Значить сьогодні?

... А ввечері зійшлись біля Оришчиної кімнати.

— Все готове?

— Все.

Тоді вже насувалось сіре рядно осіннього вечора.

Пішли до Оришки: поки стемніє.

Оришка з Юхимом жартувала на кроваті. Борюкались.

Мазій пахтів цигаркою на палатській лаві—білій з голубиним поблиском.

В Оришки не очі—поросята кувікають.

Натягнула на Юхима млинця (кашкета себ-то) і на вухо телеграфує:

— Нащо цього привів? Погратися не дає. Гі! Гі!

Взяв Юхим Оришчине вухо в зуби:

— Мовчи! Хай сидить. Поспіємо.

Від борюкання кімната повна спеки. Оришка мов сонце, що за обрій перевалює.

П'ють воду, прицмокують.

Потім відпочивали.

Каже Оришка:

— Чого ти, Мазію, такий непривітливий?

Мазій у вікно дивиться, де огні по бараках ходять:—хворих переносять.

Мовчить. Як пугач.

— Скоро год у нас, а все однакової!

Це Оришка, і проглинула:

— Кажуть, з мерцями приятелюєш. Гі! Гі!

Мовчить Мазій. Безодні у вікно вставив.

... Ще пожартували.

І от вечір провалився в темряву.

Юхим заюртався:

— Мабуть, ходім!

Підвелись. А Оришка Юхимові підморгує, щоб спати приходив.

„Тяжолое положеніє. Мужчин война перевела“.

От...

Та, бачите, на дворі гомін глухий пішов.

Наставили вуха.

Оришка:

— Кличуть... неначе як хворих привезли.

І крикнуло за вікном:

— Виходь!

Юхим досадливо махнув рукою:

— Падаждьош, не пужар!..

... Зійшли з ганка в багно. Двір увесь шумить.

Поліз в кашкет Юхим:

— Ховай струмент. Діла сьогодні не буде.

Пішли за натовпом до рейок.

... А під навісом, де вагони, лямпи та свічки бігають. Сунеться з вагонів скигління і уходить в болото.

Метушився вартовий лікар:

— А ну, хлопці, дружніш!

А хлопці і так ледве ходять.

Вчора цілу ніч носили цурпалки живого людського м'яса.

В палатах повно. Вже ніде ставити носилки.

— Отже „дружніш“. Підожди. Скоро вже прийдуть, загетьманують.

... В палатах крик:

— Куди несете? Ніде. Несіть в шосту.

— Там вже наставили.

— Ну, в десяту.

— А... йди од гріха... мать твою так! Чого там язиком ляскати.

... Тільки ринви співають пісню в переливах легкого дзвону.

... — Земляче! А, земляче? Дай, друже, водички! Мазій наставив свої глибокі ярки.

— Багато вас... Все їдно завтра в яму. Повезу, значиться.

Хворий з жахом подивився на Мазія і заскиглив.

Підбіг Юхим:

— Сматри!

І послав кудись у повітря „в бога і богородицю“.

Пахло трупами.

IV.

Цвинтар—невеселе місце у нашій республіці.

В'януть трави біля могил.

Зализує на могилах свої рани осіннє сонце, потім крутить хвостом і ховається за небесним тином.

Уранці копали братерську могилу.

Гризуть мотики землю, а лопати навалюють велику солку, і дивимося на неї з сумом.

... Мазій стоїть з мотикою в ямі, а Юхим—з лопатою нагорі.

Інші пішли обідати.

— От дух, аж сюди чути.

Це Мазій.

Сказав незадоволено Юхим:

— Не магу я більш терпіти, вашого духу слухати.

І дивиться на Мазія:

— Розумієш: треба завод одкривати. Надоїло міне.

Хіба це робота з мерцями? Так, недорозумення.

Потім говорили про сьогоднішній нальот. Так-би мовити про діло плакатне.

... Летить від кирки земля, бризками розсипається.
Росте сопка біля ями.

Сонце в-останнє крутнуло хвостом і пішло в безвість.

Пішли й грабарі. Яма була готова.

Глибокої ночі піде сюди важкий труповий дух.

Смеркає.

Смеркло.

Від бараків відходять захмарені заулки. Темніє в кварталах—лихтарів нема, а будинки сиротливі, непривітливі.

... Юхим і Мазій цілу ніч вільні—копали.

Повечеряли й пішли.

Мазій ступає від бараків кішкою, в довгих незграбних ногах оксамит. Щоб не чути, щоб вийти до заводських воріт кішкою.

Юхим каже в долоню:

— Ша!

А сам спотикається, як монополюшка.

... За десять кварталів—свисток. Пішов по кварталах, і тільки за проваллям стих.

Зупинилися. Прилипли до паркана.

Мазій дивиться двома безоднями—очі глибоко пішли під лоб, тільки блиск майорить.

Борода чорна, як ніч.

У Юхима усики з kota. На голові кепі млинцем.

— Ну, от і дивись унімательно. Як підійдемо до пікарні, то й абсуди свайой головою.

Мазій струснув з світки дощ. Мовчав.

А Юхим кулеметив.

Витяг з багна ногу,—багно крякнуло.

— Здравовий ти мужик і в арманську був. А тут ради салідарности. Я, брате мій, кательщиком був. Салідарність—первое діло.

Мазій брав саженні кроки і знову багно крякало.

... Біля пекарні розлетілись вулиці, а далі хмур димарі на чатах.

Уже видно.

І видно ще на чатах каску.

По дошках провалюється гул кроків—розмірено мов маятник.

Через плече винтовка.

— Бачиш? Ну, тепер прояви себе. Ти їхню манеру зучив.

Відповів спокійно, як дощ:

— Що-ж, діло ясне: зайдемо з того кінця—і не писне.

Юхим потер руки.

... Із заводу зрідка спотикаються молотки... А може то кузня, що край села стоїть.

Завод іще жевріє, тільки готується вмирати, коли змовкне останній цех.

Юхим з погордою сказав:

— Кательщики. Це тобі не село: підложив бабу під бік і спи. Тут не засньош!

... Чорти його знають: все-таки боязко.
Скільки не говори, а треба-ж і діло робити.
Д'ех, мать твою бог любив!
Націлився вже Юхим лізти, та Мазій тут зашепо-
гів щось.
— Ну?
Сказав суворо й уперто:
— Ого-ж тепер мене слухай.
— Ну?
— От тобі й „ну“.
Юхим затривожився:
— Що ти такий падазрительной... От манера!
Каже Мазій спокійно:
— Цього чоловіка ти мені даси. Циб-то в мое
розпорядження.
— Це того?
— Та його-ж.
Повеселішав.
— Бери без сумлення.
— В тім-то й річ: допомагати будеш. Значиться
до ями потягнемо. На кладовисько. Живого зариемо.
Юхим витріщив очі.
Юхим не розумів.
А Мазій рішуче одрізав.
— Не хочеш, то я піду додому. Не буду й руки
каляти.
Замжичило дрібно і холодно.

Гофман:
— Нічого... От почитайте в „Правді“ про наш
винахід у виробництві фарб. Теж світова справа.
...Марія до світанку слухала, як кашляв Вадим за
стіною. Це її турбувало, і вона пішла до нього.
Сказала:
— Слухай, Вадиме, тобі треба на повітря.
Вадим виглядав чорно. Проте говорив іще жваво:
— Що ти так часто до мене?
— А як-же: я-ж тебе кохаю.
— Так?
...Марія порадила проїхатись по пошту.
Згодився.
Зиммель сказав, щоб запрягли тачанку.
...Виїхали в степ після обіда.
На тачанці Марія і Вадим. За ними верхи Зиммель
Стояв голий чорнозем і без кінця степ. Право-
руч летіли гори.
Марія задумалась. І Вадим задумався. З боку
гарцював у бурці Зиммель. Марія дивилась на гори.
А потім сказала:
— Ах, Вадиме, як я не люблю Зиммеля.
— І я не люблю.
Вона:
— Це символ всефедеративного міщанства.
— Так.
Вадим часто кашляв. Марія з болем дивилась на
нього.

Бігли дороги—чорні, степові. Маячіло кволе сонце.

...Під'їхав Зиммель і несподівано заговорив:

— Ех, товариші! Все-таки люблю вільну волю. Я, знаєте, родився на Кавказі, може тому люблю. Мій батько кубанець, а мати грузинка. А в нас тут все вільне. От слухайте: лезгін, грузин, калмик, туркмен, осетин. Чуєте, як гостро, як вільно згучить все це? Це мешканці глибокої буйної Колхіди. А Шаміль? Яке буйство в цім слові?

Вадим сухо сказав:

— Кажіть далі: чеченці, кабардинці. А про Шаміля можна сказати, що він царський пайок одержував. Авзагалі—скушно Ви трішки відстали од життя.

Зиммель ображений од'їхав.

Марія—іронія. Кинула.

— Ну, от тобі. Теж жертва романтики. Він-же комерсант, п'яниця і картожник.

Вадим:

— Просто—не та романтика.

Гірський чингал упав лезом на серце. Грубо кинула.

— А що-ж оспівувати? Всяку сволоч... тільки тому, що вона зветься комуністами?

— Не знаю, а цим хворієш і ти—романтикою.

— Не думаю!

... А потім знову мислі про роки—такі довгі гони, і нило серце, як хворий зуб.

Вадим був надто чорний.

І дороги бігли—чорні, степові.

Туманів Ельбрус.

Було холодно і прозоро.

На сході летіла фортеця. Колись завоювали древно буйну Колхіду—поставили фортецю.

Проїхали ще дві версти.

...І було так:

...Вадим раптом кинув віжки і схопився за груди.

Марія тривожно:

— Що тобі?

Потім побачила: Вадим вихаркував шматки крові.

Марія зупинила коні. Під'їхав Зиммель.

Положила Вадимову голову до себе на коліна і запитувала:

— Що з тобою, Вадиме?

Серед степу стояли коні і куделили вухами.

Зиммель зліз зі свого жеребця і прив'язав його до тачанки.

Схвильовано сказала Зиммелю:

— Повертайте додому... скоріше.

Тепер побігли дороги на схід. Чорні, степові.

Марія згадала: „доживає останні дні“. Гірський чингал знову впав на серце лезом.

Вадим заплющив очі і важко дихав. Біде лице зовсім йому почорніло.

В зелених білках Марії промайнув жак. Вона стиснула Вадимові голову і тривожно дивилась на захід, де була станиця.

Тачанка відходила на захід.

— Вадиме, що з тобою?

Вадим сказав ледве чутно:

— Нічого... мені легше..

Марія приложила уста до Вадимого волосся:

— Милій мій...

...Зиммель не повертався і гнав коні туди, де вирине станиця, де стрінуть голі дерева і стоси листя.

Міцнішав вітер.

...Марія тривожно дивилась на захід.

V.

Коли Вадима внесли в кімнату, з моря знову полетіли солоні вітри.

Вітри джигітували і зникали в Закаспії.

Приходив лікар, —широколобий, в окулярах. Вадимові нічого не сказав, а Марії, коли вийшли, говорив:

— Сьогодні вночі...

Марія подивилась йому в холодні очі, але нічого не промовила.

А потім на душі було порожньо.

Був Гофман.

Находив вечір.

В стіну глухо входили цвяхи.

Це—останні цвяхи: завтра свято.

Вадим лежав на койці, Марія стояла біля етажерки.

За вікном брів синій листопад.

На Вадимовій голові лежав компрес.

Упали вії. Дихати важко.

Машинально перебирала книжки, дивилась пильно на чорні літери, але мислі їй були далеко і від книжок і від кімнати.

Згадувала перше знайомство з Вадимом і постійну майже мовчазну боротьбу з ним.

І думала: віра чи певність? Потім уявила—

— мчаться кудись дороги. Це наші, федеративні.

Не зупиняються... А то дороги б'ються в муках і знову мчаться. Вадим каже „поезія“. Припустім... Але може дороги не мчаться? Марія думала ще про глухі заулки нашої республіки, де увечері молодь співає інтернаціонал, а вранці йде робити на глітая. Розбіглись дороги, розбіглись стовпи.

На однім стовпі написано:

Підеш направо—загризе вовк,

Підеш наліво—уб'єшся в ярку.

Це правда. Це дійсність. Принаймні для неї:

...А от знову глухі заулки нашої республіки

І стоїть Вадим. І Вадимове небо, безумовно, захмарене. Тоді відкіля ця певність? А може це віра?

Але мчаться дороги. По дорогах мчаться невгамовні, а з боку доріг плентаються навантажені.

І ясно дивляться навантажені. Відкіля ця ясність? І туманіють глухі заулки нашої республіки.

...Раптом вітер стих...

На вулиці стояла порожнеча. На баню церкви злітались галки, тисячі галок. Кричали, падали, злітались.

Здавалось, що тут недавно проїхав Чичиков.

— Чи-чи!

— Кра! Кра!

В станицю заглядали хмари.

З Зараївського хутора йшли.

Раптом Вадим розплющив очі і покликав Марію, Говорив розірвано, давився словами:

...Це—перед смертю... Останнє моєї мелодрами. Круг пройшов... Але дивись, Маріє, на нашу сучасність... з 25-го віку... Пам'ятаєш: Домбровський, Росель, Делякюз...

...Павза.

Потім додав ще:

— Христіяни мають своє евангелля. І ми... Так, Маріє... Я знаю... чого ти не була... моєю.

І знову упали вії.

Марія мовчала. Схилилась на коліна біля кровати, і теж була чорна.

...А за вікном стояла порожнеча і на баню церкви злітали галки:

— Чи-чи!

— Кра! Кра!

Біля етажерки лежала сосна—поруділа, а гірські трави зів'яли. Все-таки пахло сосною.

Коли стемніло, запалила свічку.

Розтаборилась півтемрява.

Теж зів'яла.

Марія пішла до етажерки і знову машинально перебирала книги.

Постукав тихенько Гофман.

Спитав пошепки:

— Ну що, як?

Марія безглуздо подивилась на нього і, не відповівши, зачинила двері.

А за вікном по станиці урочисто брів на схід сінній листопад і зникав в невідомих пісках в Закаспії.

Вадим лежав, розкинувши руки, волосся йому спадало на тьмянний лоб. Іноді він кашляв і вихаркував шматки крові, які безсило падали йому на груди. Вся сорочка в напівтемній кімнаті оддавала багрянцем.

Стіни дивились сіро й похмуро.

Вадим догорав. Кімнату наповнили хрипи.

Здавалось десь булькає вода. Було болотно.

Марія дивилась на Вадима, заложивши руки за голову.

...Уночі Вадим почав ловити руками повітря.

Марія підійшла до ліжка.

І побачила раптом у Вадимових очах гарячий день. Взяла його руку. Вадим на хвилину завмер, але несподівано рвонувся і одкинув голову.

Ловив ротом повітря, видно було, що хоче щось сказати і не може.

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО.

- Голота, П. — В дорозі змагань. Ц. 8 коп.
Дніпровський, І. — Донбас. Поема. Ц. 55 коп.
Кодлюбинський, М. — Кат. Ц. 10 коп.
Кодлюбинський, М. — Подарунок на іменини. Ц. 10 коп.
Кодлюбинський, М. — Коні не винні. Ц. 10 коп.
Кодлюбинський, М. — Він іде. Ц. 7 коп.
Христовий, М. та Любченко, А. — Дід Євмен. Гордійко. Ц. 10 коп.
- Слісаренко, О. — В болотах. Ц. 10 коп.
Сосюра, В. — Місто. Збірка віршів. Ц. 50 коп.
Сосюра, В. — Залізниця. Епопея. Ц. 50.
Терещенко, М. — Лабораторія. Збірник вибраних віршів 1918-23 р. 1925 р. Ц. 70 коп.
- Тичина, П. — Вітер з України. Поезії. Ц. 1 карб.
Хвильовий, М. — Осінь. Етюди. 1922-23 р. Ц. 2 карб. 25 к.
Хвильовий, М. — Кіт у чоботях. З малюнками. Ц. 10 коп.
Коляда Грицько. — Оленка. Ц. 10 коп.
„Квартали“ — Альманах. I. Ц. 1 карб. 75 коп.
Любченко. — Кукіль. Ц. 10 коп.
Смолич, Ю. — Кінець міста за базаром. Ц. 6 коп.
Лісовий. — В тумані. Ц. 8 коп.
Лісовий. — Сільське. Ц. 8 коп.
Дніпровський, І. — Співучі ярви. Поеми з передмовою М. Йогансена. Ц. 30 коп.
- Йогансен, М. — Доробок. (Речі 1917-1923 р.) Ц. 40 коп.
Підмогильний. — Військовий літун. Оповідання. Ц. 75 к.
Поліщук, В. — Адигейський співець. Ц. 25 коп.
Проноза, В. — Нотатки олівцем. Байки, жарти й сатири. Ц. 50 коп.
- Рильський, М. — Чумаки. Кризь бурю й сніг. Поеми.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ВІДДІЛ

Харків, Спартаківський пр. № 3.
Філії по всіх окружних містах У. С. Р. Р.

Далеке, замріяне промайнуло в голові. Марія голосно схвильовано сказала:

— По оселях урочисто ходить комуна.
На мент обличчя Вадимові покривилось по-смішкою.

Тоді Марія в нестямі похилила голову і з жагою промовила...

...Те, що вона промовила здавила тиша.

...І тиша запахла сосною.

Марія подивилась на чорне обличчя і зрозуміла.

Підійшла до свічки, погасила її і вийшла на повітря. Побрела по станиці, в степ, на схід.

Скоро заметушилось повітря, з моря джигітували солоні вітри.

В синій ночі не видно було, як летіли гори.

Тільки сідий Ельбрус велетнем маячів праворуч.

Марія йшла на схід.

Кавказ мовчав в гірській задумі.

На далекій цегельні скликали нічну зміну:

— Гу-у!

Укрголовліт № 13931 (13117).
Трест "Київ-Друк", 2-а друкарня
Зам. № 841—100.0.

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО.

- Бідний, Д.** — Колись і тепер. Переклад М. Терещенка. Ц. 20 коп.
- Вражливий.** — В яру. 4 оповідання. Ц. 20 коп.
- Вишня, Остап.** — А-ну, хлопці, не піддайсь! (Гуморески про сільське господарство) Ц. 25 коп.
- Вишня, Остап.** — Кому весело, а кому й сумно. (Гуморески про культурне будівництво) Ц. 25 коп.
- Головко, А.** — Круче им шляхом. Оповідання. Ц. 18 коп.
- Івченко, М.** — Горілі степи. Оповідання. Ц. 20 коп.
- Коцюба, Г.** — На межі. (Чотири новелі). Ц. 20 коп.
- Копиленко, О.** — Кара Круча. Три оповідання. Ц. 20 коп.
- Копиленко, О.** — Іменем українського народу. 5 оповідань. Ц. 25 коп.
- Панч, П.** — Гнізда старі. Ц. 10 коп.
- Панч, Петро.** — Там, де верби над ставом. Повість. Ц. 15 к.
- Панч, Петро.** — По - за життям. 7 оповідань. Ц. 20 коп.
- Панч, Петро.** — Бій преподобний. Ц. 10 коп.
- Павленко.** — Квіти життя. Оповідання. Ц. 15 коп.
- Пилипенко, С.** — Євангелія часу. Ц. 20 коп.
- Поліщук, В.** — Дівчина. Поезії про жіночу долю. Ц. 18 к.
- Сенченко.** — На весні. 6 малюнків. Ц. 20 коп.
- Стеценко.** — Жнива. Оповідання й гуморески Ц. 30 коп.
- Тимченко, П.** — Божа дитина. Оповідання. Ц. 15 коп.
- Тимченко, П.** — Єрусалимська благодать. 3 оповід. Ц. 15 к.
- Горький, М.** — Як я вчився. Ц. 20 коп.
- Грінченко, Б.** — Сам собі пан. Ц. 10 коп.
- Епик, Е.** — Терешко. Ц. 6 коп.
- Коцюбинський, М.** — Він іде. Ц. 15 коп.
- Сенченко, І.** — Де вона (як Оленка боролася за радянську владу) Ц. 6 коп.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ВІДДІЛ

Харків, Спартаківський пр. № 3.

Філії по всіх окружних містах У. С. Р. Р.

Ціна 10 коп.

№ 20901.

192



ДРЖАВНО — 88 1

X 49